

Om regelverket

Arbeidsmiljøloven og arbeidsmiljøforskriftene gir rammene for hvordan vi skal ha det på norske arbeidsplasser. Her finner du en oversikt over regelverket på arbeidsmiljøområdet.

Arbeidsmiljøloven

[Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. \(arbeidsmiljøloven\)](#) er en sentral vernelov i [Norge](#). Loven har også flere forskrifter som utdyper kravene i regelverket med mer detaljerte bestemmelser.

Arbeidsgiver skal sørge for å overholde reglene som er gitt i loven og i medhold av loven. Arbeidsmiljøloven gjelder for de fleste arbeidsforhold i private og offentlige virksomheter.

Arbeidsmiljøloven har som formål

- å sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og skal ha en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet
- å sikre trygge ansettelsesforhold og likebehandling i arbeidslivet
- å legge til rette for et godt ytringsklima i virksomheten
- å legge til rette for tilpasninger i arbeidsforholdet knyttet til den enkelte arbeidstakers forutsetninger og livssituasjon
- å gi grunnlag for at arbeidsgiver og arbeidstakerne i virksomhetene selv kan ivareta og utvikle sitt arbeidsmiljø i samarbeid med arbeidslivets parter og med nødvendig veiledning og kontroll fra offentlig myndighet
- å bidra til et inkluderende arbeidsliv

Hva har loven bestemmelser om?

- Kapittel 1: Arbeidsmiljølovens innledende kapittel definerer formålet med loven, hva loven omfatter og noen sentrale begreper som arbeidsgiver og arbeidstaker.
- Kapittel 2-9: Her finner du bestemmelser om arbeidsmiljø. Her finner du blant annet hvilke plikter arbeidsgiver og arbeidstaker har etter arbeidsmiljøloven og hvilke krav loven stiller til arbeidsmiljø, verneombud og arbeidsmiljøarbeidet i virksomheten.
- Kapittel 10: Bestemmelsene her gjelder arbeidstid, overtid, pauser, fri, søndagsarbeid og nattarbeid. Her finner du også bestemmelser om unntak fra de alminnelige reglene om arbeidstid.
- Kapittel 11: I dette kapitlet finner du bestemmelser om forbud mot barnarbeid (med noen unntak) og krav som gjelder ved arbeid av ungdom i alderen 15- 18 år.
- Kapittel 12-16: Disse kapitlene dreier seg om arbeidsforholdet. Her finner du blant annet bestemmelser om ansettelse, arbeidsavtale, midlertidig ansettelse, utbetaling av lønn, opphør av arbeidsforholdet, oppsigelsesvern, rett til permisjoner, rett til attester, vern mot diskriminering og arbeidstakeres rettigheter ved virksomhetsoverdragelse.
- Kapittel 17: Dette kapitlet har bestemmelser om tvister i arbeidsforholdet. Det gjelder blant annet søksmålsrett, viktige frister for søksmål og bruk av tvisteløsningsnemnd.
- Kapittel 18: Her finner du bestemmelser om Arbeidstilsynets tilsyn med loven – hvilke deler av arbeidsmiljøloven Arbeidstilsynet kan føre tilsyn med og hvilke sanksjonsmuligheter Arbeidstilsynet har ved brudd på loven.
- Kapittel 19: Dette kapitlet handler om straff for brudd på loven.

Det gjelder egen lovgivning for sjøfart, fangst, fiske og luftfart.

Plikter etter loven

Arbeidsmiljøloven slår fast at det er arbeidsgiveren som har ansvaret for arbeidsmiljøet. Det betyr at arbeidsgiveren er ansvarlig for at ingen skader seg eller blir syk på grunn av forhold på arbeidsplassen, enten det dreier seg om fysiske eller psykiske forhold.

Arbeidsgiveren skal samarbeide med verneombudet og arbeidstakerne om å arbeide systematisk for et trygt arbeidsmiljø.

Arbeidstakerne har medvirkningsansvar. Det betyr at arbeidstakerne har plikt til å følge opp det arbeidsgiveren setter i verk av tiltak for et sikrere arbeidsmiljø.

Les mer:

[Arbeidsgivers plikter](#)

[Arbeidstakers plikter](#)

[Verneombud](#)

Arbeidstilsynet veileder og kontrollerer

Det er Arbeidstilsynet som forvalter arbeidsmiljøloven med forskrifter. Det betyr:

- å tolke regelverket i daglig bruk
- å bidra til arbeid med utfyllende regler i forskrifter når etaten mener det er nødvendig
- å kontrollere at regelverket følges av virksomhetene gjennom tilsyn med loven
- å veilede arbeidsgivere og arbeidstakere om kravene i regelverket

Les mer om hvordan Arbeidstilsynet kontrollerer virksomheter ved [tilsyn](#).

Arbeidstilsynet kontrollerer at virksomhetene følger opp regelverket, med unntak av kontraktsvernkapitlene i arbeidsmiljøloven.

Det betyr for eksempel at spørsmål om en oppsigelse er lovlig, i siste instans må avgjøres av en domstol.

[Hvilke områder av arbeidsmiljøloven som Arbeidstilsynet kan gi pålegg om utbedringer etter, finner du i § 18-6.](#)

Arbeidstilsynets tilgang til arbeidsplassen

En arbeidsgiver kan ikke nekte Arbeidstilsynet tilgang til arbeidsplassen for å kontrollere arbeidsmiljøet.

[Arbeidsmiljøloven gir Arbeidstilsynet uhindret tilgang til arbeidsplassen, jf. § 18-4.](#)

Arbeidstilsynets virkemiddel ved tilsyn med arbeidsmiljøloven

Når Arbeidstilsynet finner regelbrudd i en virksomhet, skal inspektøren vurdere om det er nødvendig å bruke lovens tvangsmidler for å rette opp regelbruddet.

[Les mer om tilsyn og reaksjoner ved brudd på loven](#)

Straff for brudd på arbeidsmiljøloven

[Overtredelse av arbeidsmiljøloven kan straffes med bøter eller fengsel, jf. arbeidsmiljøloven kapittel 19.](#)

Andre myndigheter som fører tilsyn med arbeidsmiljø

Havindustritilsynet, Luftfartstilsynet og Sjøfartsdirektoratet fører tilsyn med arbeidsmiljøet til virksomheter som faller inn under deres kontrollområde.

Arbeidstilsynet samarbeider med andre myndigheter

Flere myndigheter forvalter regelverk som grenser opp til arbeidsmiljølovgivningen. Overordnet myndighet har bestemt at skatt, politi, NAV og hms-etatene Mattilsynet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Miljødirektoratet skal samarbeide for å få bedre kontroll med ulovlige forhold og arbeidsmiljøkriminalitet.

Ferieloven

[Ferieloven regulerer feriefritid og feriepenger.](#) Arbeidstilsynet veileder i disse bestemmelsene, mens eventuelle tvister må avgjøres i domstolene.

Forskrifter på arbeidsmiljøområdet

Forskriftene utdyper bestemmelser i arbeidsmiljøloven. Noen forskrifter gir mer detaljerte bestemmelser om spesielle virkeområder som loven regulerer, mens andre er mer generelle og gjelder for de fleste som er omfattet av arbeidsmiljøloven. En forskrift er like bindende som loven selv.

Arbeidsmiljøforskriftene

De seks arbeidsmiljøforskriftene har en systematikk som følger virksomheten fra planlegging av aktiviteter til de er i full drift – både før en aktivitet starter, og mens den pågår.

En stegvis tilnærming til dette arbeidet er:

- Først må virksomheten sette seg inn i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning
- Deretter må virksomheten følge opp krav om utforming av arbeidsplassen i arbeidsplassforskriften.
- Så må virksomheten følge krav om sikker gjennomføring av arbeidet i forskrift om utførelse av arbeid.
- Virksomheten skal også overholde grenseverdier og tiltaksverdier i forskrift om tiltaks- og grenseverdier.

Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning

Forskrift om organisering, ledelse, og medvirkning har bestemmelser med gjennomgående krav som gjelder de aller fleste virksomheter. Det gjelder:

- medvirkning fra arbeidstakerne og deres representanter
- verneombud og arbeidsmiljøutvalg
- lokale og regionale verneombud
- risikovurdering
- opplæring og informasjon til arbeidstakere
- planlegging og sikker drift
- arbeidsinstruks
- arbeid av barn og unge
- bruk av personlig verneutstyr

Denne forskriften angir også noen særskilte tilleggskrav for virksomheter på noen områder:

- risikovurdering
- informasjon til arbeidstakerne
- opplæring
- arbeidsinstruks
- bruk av personlig verneutstyr

Disse særskiltene tilleggskravene er gitt i egne bestemmelser i forskrift om utførelse av arbeid.

Forskriften har også bestemmelser om:

- bruk av bedriftshelsetjeneste
- meldeplikt og helseovervåking

Arbeidsplassforskriften

En forutsetning for trygge arbeidsforhold er at de fysiske kravene til arbeidsplassen er oppfylt. Disse kravene er samlet i forskrift om utforming og innretning av arbeidsplasser og arbeidslokaler (arbeidsplassforskriften).

Arbeidsplassforskriften omfatter blant annet bygningstekniske krav til arbeidslokaler, utendørs arbeidsplasser, atkomst, oppbevaringssteder og personalrom. Kravene er relevante for de fleste virksomheter.

I tillegg til de kravene som er aktuelle for alle, setter forskriften også krav til utforming og tilrettelegging av arbeidsplasser med særskilt risiko:

- sikkerhetsutrustning
(alarm/varslings, rømning/redning, brannforebygging)
- skilting og merking
- sikring av farlige arbeidsplasser
(ved fare for fall, ras, vanninnstrømming, påkjørsel m.m.)
- sikring av arbeidsplasser med kjemikalier eller biologiske faktorer

Vesentlige deler av bestemmelsene i arbeidsplassforskriften gjelder – i tillegg til arbeidsgivere – også for utleiere av lokaler.

Forskrift om utførelse av arbeid

Forskrift om utførelse av arbeid setter krav til bruk av arbeidsutstyr og til typer arbeid og arbeidsoperasjoner hvor arbeidstakere kan bli utsatt for fare.

Forskriften har tre hoveddeler som stiller krav til:

- arbeid med kjemiske og biologiske risikofaktorer for eksempel arbeid med farlig kjemikalier og varmt arbeid
- arbeid med fysiske risikofaktorer for eksempel krav til bruk av arbeidsutstyr og arbeid i høyden
- annet risikoutsatt arbeid for eksempel dykkearbeid og bergarbeid

Forskriften har også krav til arbeidsgiver om å føre register over arbeidstakere som er eksponert for noen typer helsefarlige stoffer, biologiske faktorer og stråling.

Forskrift om tiltaks- og grenseverdier

Forskrift om tiltaks- og grenseverdier utfyller kravene i forskrift om utførelse av arbeid.

I virksomheter hvor arbeidstakerne kan bli utsatt for støy, vibrasjoner, stråling, kjemikalier eller biologiske faktorer, må arbeidsgiver overholde de verdiene som er fastsatt i forskrift om tiltaks- og grenseverdier. Forskriften inneholder blant annet grenseverdier for kjemisk forurensning av arbeidsatmosfæren.

Forskriften fastsetter:

- tiltaksverdier som angir når det må gjennomføres tiltak for å redusere eksponering for støy og vibrasjoner til et minimum,
- grenseverdier for eksponering som ikke tillates overskredet for støy, vibrasjoner, stråling og kjemikalier
- klassifisering av biologiske faktorer i smitterisikogrupper som gir grunnlag for krav til beskyttelsestiltak

Produsentforskriften

Kravene i **produsentforskriften** retter seg mot den som konstruerer, produserer, importerer, markedsfører, omsetter, leier ut, låner ut eller setter i drift produkter som omfattes av forskriften.

Forskriften omfatter blant annet krav til produkter som ikke reguleres av maskinforskriften eller annet regelverk om tekniske innretninger som er basert på EF-direktiv.

Forskriften setter for eksempel krav til:

- førervern på gamle traktorer
- stillaser og stiger
- enkle trykkbeholder

Forskrift om administrative ordninger

Forskrift om administrative ordninger gjelder utøving av offentlig myndighet og administrative ordninger i tilknytning til bedriftshelsetjeneste, sikkerhetsopplæring, sakkyndig virksomhet, regionale verneombud med mer.

Kravene i forskriften gjelder ikke direkte HMS på arbeidsplassene, men regulerer ordninger for oppnevning, finansiering, fullmakter, registreringer, krav til søknader, gebyrer, avgifter, tillatelser og vilkår for godkjenning i forbindelse med:

- godkjenning av bedriftshelsetjeneste
- regionale verneombud
- tvisteløsning om verneombud og arbeidsmiljøutvalg for laste- og lossearbeid i havner
- typeprøving og typegodkjenning av gamle traktorer
- sertifiseringsorgan for opplæringsvirksomhet
- krav til opplæringsvirksomhet og sakkyndig virksomhet
- kontroll, merking og fylling av pusteluft til dykking og åndedrettsvern
- utpeking og registrering av utstedere av sertifikater
- samtykke etter arbeidsmiljøloven § 18–9 (byggesaker)
- vilkår for godkjenning av arbeidsutstyr og trykkluftflasker
- gebyrer og avgifter

Det fire første arbeidsmiljøforskriftene setter krav til helse, miljø og sikkerhet. Produsentforskriften retter seg mot produsenter, utleiere med flere. Forskrift om administrative ordninger inneholder ikke direkte HMS-krav, men kan berøre enkelte virksomheter gjennom fastsatte gebyrer, vilkår med mer.

Kommentarer til forskriftene

Arbeidstilsynet har gitt kommentarer til bestemmelsene i arbeidsmiljøforskriftene og noen andre forskrifter. Kommentarene tolker bestemmelsene og gir viktig informasjon om hvordan kravene kan oppfylles. Du finner kommentarene direkte under hver enkelt forskriftsbestemmelse.

Andre sentrale forskrifter på arbeidsmiljøområdet

Arbeidstilsynet håndhever også forskrifter utenom arbeidsmiljøforskriftene. Noen sentrale forskrifter er:

Internkontrollforskriften

[Internkontrollforskriften](#) krever at den som leder virksomheten sørger for systematisk oppfølging av krav regelverket stiller til helse, miljø og sikkerhet (HMS) i sin virksomhet. Dette skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne og deres representanter.

Hensikten med systemet er å sikre at problemer oppdages og tas hånd om i tide. Kravet om systematikk gjelder foruten arbeidsmiljø også for eksempel brannsikkerhet, el-sikkerhet, sikkerhet mot forurensning av naturen og matsikkerhet.

[Internkontroll](#) er en helt konkret oppskrift på hvordan virksomhetene skal kvalitetssikre sitt arbeid med helse, miljø og sikkerhet. Forskriften er også kjent som «HMS-forskriften».

Merk at flere andre myndigheter også fører tilsyn med denne forskriften på sine regelverksområder. Se [tilsynsmyndighet i internkontrollforskriften § 7](#).

Byggherreforskriften

[Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser \(byggherreforskriften\)](#) gjelder pliktene til byggherrer.

Forskriften beskriver pliktene som byggherren har gjennom hele bygge- eller anleggsprosessen for å sikre at sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen blir ivaretatt.

Byggherrens plikt er å sørge for at dette skal skje gjennom planlegging av prosjektet, og gjennom organisering og oppfølging av arbeidet.

Les mer om [pliktene til byggherren](#).

Forskrift om personlig verneutstyr

[Forskrift om personlig verneutstyr \(PVU\)](#) gjelder for produksjon og omsetning av PVU. Den inneholder generelle krav om blant annet samsvarserklæring, EF-typeprøving, teknisk dokumentasjon og CE-merking. Forskriften har også krav til utførelse og konstruksjon av verneutstyret.

Forskrift om godkjenning av renholdsvirksomheter m.m.

[Forskrift om godkjenning av renholdsvirksomheter m.m.](#) krever at alle virksomheter som helt eller delvis tilbyr renholdstjenester må [søke om godkjenning](#). Godkjente virksomheter skal registreres i et sentralt register, hvor det vil være enkelt å finne ut hvilke bedrifter som er godkjente.

Forskriften har forbud mot kjøp av renholdstjenester fra ikke godkjente renholdsvirksomheter - gjelder ikke for forbrukeres kjøp av renholdstjenester til privat bruk.

Arbeidstilsynet har fått oppgaven med å opprette og drifte denne godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter.

Forskriften har også bestemmelser om [HMS-kort](#) for arbeidstakere i næringen.

Forskrift om HMS-kort på bygge- og anleggsplasser

[Forskrift om HMS-kort på bygge- og anleggsplasser](#) krever at arbeidsgiver utstyrer personer som utfører arbeid på bygge- og anleggsplassen med HMS-kort. Den samme plikten har enkeltpersonforetak.

[HMS-kort for bygge- og anleggsnæringen](#) er et tiltak som skal bidra til mer effektiv kontroll med helse, miljø og sikkerhet til personer som arbeider på bygge- og anleggsplasser.

Maskinforskriften

[Forskrift om maskiner](#) er begrenset til å gjelde bygging og konstruksjon av maskiner. Den retter seg derfor mot produsenter, importører, leverandører og andre forhandlere. Bruk av maskiner i en virksomhet, omfattes ikke av denne forskriften.

Formålet med forskriften er å sikre at maskiner og sikkerhetskomponenter konstrueres og bygges slik at arbeidstakere og forbrukere er vernet mot skader på liv og helse, og ikke blir utsatt for uheldige belastninger.

Les mer om [maskiner](#).

Forskrifter om kjemikalier

To forskrifter, REACH-forskriften og CLP-forskriften, har krav til leverandører av kjemikalier. REACH-forskriften har bestemmelser om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier. CLP-forskriften har krav til klassifisering, merking og emballering av kjemikalier. Deklareringsforskriften har krav om at kjemikalier som importeres eller omsette skal registreres i Produktregisteret. Biocidforskriften har regler om godkjenning av aktive stoffer (biocider) og biocidprodukter.

REACH-forskriften

[Forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier \(REACH-forskriften\)](#) gjennomfører det europeiske kjemikalier regelverket REACH.

Under REACH skal kjemikalieindustrien registrere sine stoffer til Det europeiske kjemikaliebyrået (ECHA). Industrien har ansvaret for å dokumentere egenskapene til stoffene og vise hvordan disse kan håndteres på en trygg måte for helse og miljø. Myndighetene gjennomgår industriens dokumentasjon og regulerer de farligste stoffene.

Stoffer som er i omfattende bruk og medfører fare for eksponering av mennesker og miljø er underlagt krav om godkjenning. Stoffer med uakseptabel risiko er/vil bli helt eller delvis forbudt å omsette og bruke. Kravene i regelverket medfører at informasjon om kjemiske stoffers farlige egenskaper skal være lett tilgjengelig for myndigheter og publikum.

I Norge er Miljødirektoratet ansvarlig myndighet etter REACH-forordningen.

Arbeidstilsynet og Miljødirektoratet er begge ansvarlige myndigheter for REACH-forordningens avdeling IV. Den gjelder leverandører og importørers plikter til å gi opplysninger nedover i sine forsyningskjeder. Informasjonen kan for eksempel være i form av sikkerhetsdatablad med vedlagte eksponeringsscenarier. Importøren må være i dialog med etterfølgende brukere for å sikre seg at kjemikaliene de omsetter følges av tilstrekkelig dokumentasjon og dermed kan brukes forsvarlig.

Les mer:

[Sikkerhetsdatablad](#)

[Markedskontroll](#)

CLP-forskriften

[Forskrift om klassifisering mv. av stoffer \(CLP-forskriften\)](#) krever at farlige kjemikalier skal klassifiseres og merkes for fysisk fare, helsefare og miljøfare. De skal også emballeres på en forsvarlig måte.

Formålet med forskriften er at klassifisering, merking og emballering av kjemikalier skal følge de samme prinsippene og reglene over hele verden. Dette gir bedre sikkerhet ved bruk og transport av kjemikalier, og gjør også handel med kjemikalier over landegrensene enklere.

Arbeidstilsynet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Miljødirektoratet er ansvarlige myndigheter etter CLP-forordningen.

Arbeidstilsynet er en av flere myndigheter som fører tilsyn med bestemmelsene i denne forskriften.

Les mer: [Markedskontroll](#)

Deklareringsforskriften

[Deklareringsforskriften](#) krever at den som produserer eller importerer 100 kg eller mer pr. år av et kjemikalie, skal deklare kjemikaliyet til Miljødirektoratet for registrering i produktregisteret. Forskriften har egen bestemmelse om hvilke kjemikalier dette gjelder, se forskriften § 3.

Arbeidstilsynet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Miljødirektoratet og Havindustritilsynet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive myndighetsområder.

Biocidforskriften

Biocidforskriften gjennomfører EUs biocidforordning, (EU) nr. 528/2012, i norsk regelverk. I tillegg inneholder forskriften nasjonale bestemmelser om blant annet emballering, merking og bruksanvisning, registrering i produktregisteret og gebyrer.

Produkter med biocider benyttes til bekjempelse av uønskede organismer og de kan ha svært betenkelige egenskaper for helse og miljø. Biocidforordningen (EU) har innført harmoniserte regler for godkjenning av aktive stoffer (biocider) og biocidprodukter i EU/EØS-markedet.

Miljødirektoratet er ansvarlig myndighet etter biocidforordningen. Både Miljødirektoratet og Arbeidstilsynet fører tilsyn med at denne forskriften overholdes.

Storulykkeforskriften retter seg mot virksomheter som har kjemikalier som kan forårsake såkalte storulykker. Forskrift om helse og sikkerhet i eksplosjonsfarlig atmosfærer gjelder virksomheter der disse kan oppstå. Forskriften om utstyr til bruk i eksplosjonsfarlig område gjelder krav til utstyr som skal brukes i slike områder.

Storulykkeforskriften

Storulykkeforskriften stiller krav om at virksomheter som oppbevarer store mengder farlige kjemikalier skal arbeide systematisk for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker.

En storulykke er en uønsket hendelse med farlige kjemikalier, hvor hendelsen har en ukontrollert utvikling som umiddelbart – eller senere – medfører alvorlig fare for mennesker, miljø eller materielle verdier.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Arbeidstilsynet, Miljødirektoratet, Havindustritilsynet og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon fører tilsyn etter forskriften

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har ansvar for den praktiske koordineringen av tilsyn og annen oppfølging av forskriften.

Les mer: [Storulykker med farlige kjemikalier](#)

Forskrift om helse og sikkerhet i eksplosjonsfarlige atmosfærer

Forskrift om helse og sikkerhet i eksplosjonsfarlige atmosfærer har bestemmelser for beskyttelse av arbeidstakere og andre personer mot risiko for brann, eksplosjon og lignende hendelser som kan oppstå hvor brennbare eller eksplosjonsfarlige stoffer finnes på arbeidsplassen.

Kravene i forskriften gjelder på de fleste arbeidsplasser hvor brennbare eller eksplosjonsfarlige stoffer er til stede eller kan oppstå.

Direktoratet for arbeidstilsynet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap fører tilsyn med kravene i forskriften.

Forskrift om utstyr mv. i eksplosjonsfarlig område

Forskrift om utstyr og sikkerhetssystem til bruk i eksplosjonsfarlig område gjelder for utstyr og sikkerhetssystem til bruk i eksplosjonsfarlig område, og som produseres, settes i omsetning og tas i bruk i EØS.

Produsenter eller disse representanter i EØS skal sørge for at kravene i denne forskriften er oppfylt. Importør, forhandler og andre er ansvarlig for at de ikke setter i omsetning produkter som ikke er i samsvar med kravene i forskriften.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Havindustritilsynet og Arbeidstilsynet er tilsynsmyndigheter i samsvar med de respektive hjemmelslover.

Allmenngjøringsloven med allmenngjøringsforskrifter

Når hele eller deler av en tariffavtale gjøres gjeldende for alle som utfører arbeid av den art som avtalen omfatter, kalles det allmenngjøring av tariffavtale.

[Lov om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. - allmenngjøringsloven](#)

Allmenngjøringsloven skal sikre utenlandske arbeidstakere lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår norske arbeidstakere har. Loven skal også hindre konkurransevridning til ulempe for det norske arbeidsmarkedet. I praksis vil allmenngjorte bestemmelser om lønn være minstelønssatser i de bransjene der dette er innført.

Her finner du de gjeldende allmenngjøringsforskriftene:

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge

[Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge](#) gjelder for alle faglærte og ufaglærte arbeidstakere som utfører bygningsarbeid på byggeplasser.

Forskriften har bestemmelser om lønnsbestemmelser, arbeidstøy, og dekking av utgifter til reise, kost og losji.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter

[Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter](#) gjelder for fagarbeidere og produksjonsarbeidere i fiskeindustribedrifter. Den gjelder også for tilhørende arbeidsoperasjoner, lagerarbeidere, transport, vakthold, rengjøring og kantine, håndverkere, reparatører, arbeidsledere, kontrollører, instruktører og kjølemaskinister/kuldemaskinister.

Forskriften har lønnsbestemmelser for fagarbeidere og produksjonsarbeidere, og for skiftarbeid.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtaler for godstransport på vei

[Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for godstrafikk på vei](#) gjelder for arbeidstakere som utfører godstransport på vei med kjøretøy med totalvekt over 3,5 tonn - og for såkalt kabotasje og kombinert transport.

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for jordbruks- og gartnerinæringene

[Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for jordbruks- og gartnerinæringene](#) omfatter jordbruks- og gartneriarbeid, hagesenter, planteskolearbeid, lager- og terminalarbeid, og alle fag innenfor området landbruk, naturbruk og naturforvaltning som naturlig utføres innenfor næringen.

Forskriften har bestemmelser om lønn for faste ansatte, fagarbeidere, praktikanter og ferie- og innhøstingshjelp.

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for renholdsbedrifter

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for renholdsbedrifter gjelder for private bedrifter som driver salg av renholdstjenester. Forskriften gjelder for ansatte i slike bedrifter som utfører renhold. Forskriften gjelder lønn, arbeidstøy og utgifter til reise, kost og losji, for ansatte i slike bedrifter som utfører renhold.

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtaler for persontransport med turbil

Forskrift om tariffavtaler for persontransport med turbil gjelder lønn og arbeidsvilkår for arbeidstakere i bedrifter som utfører persontransport med turvogn eller buss når transporten ikke krever tildeling av løyve ved konkurranse etter yrkestransportlova § 8. Forskriften gjelder også kabotasjekjøring.

Forskrift om delvis allmenngjøring av Industrioverenskomsten for skips- og verftsindustrien

Forskrift om delvis allmenngjøring av Industrioverenskomsten for skips- og verftsindustrien gjelder fagarbeidere, spesialarbeidere og hjelpearbeidere som utfører produksjons-, montasje- og installasjonsarbeid i skips- og verftsindustrien.

Forskriften har bestemmelser om lønn, godtgjøring for overtid, arbeidstøy, dekking av og utgifter til reise, kost og losji.

Forskrift om delvis allmenngjøring av Landsoverenskomsten for elektrofagene

Forskrift om delvis allmenngjøring av Landsoverenskomsten for elektrofagene gjelder for bedrifter som utfører installasjon, montasje og vedlikehold av elektriske anlegg for automatisering, data, telekommunikasjon o.l. Forskriften gjelder for arbeidstakere som utfører slikt arbeid i slike bedrifter. Forskriften gjelder ikke for petroleumsvirksomheten til havs.

Forskriften har bestemmelser om lønn og om dekning av utgifter til reise, kost og losji.

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for overnattings-, serverings- og cateringvirksomheter

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for overnattings-, serverings- og cateringvirksomheter gjelder for ansatte innenfor overnattingsvirksomhet, serveringsvirksomhet, cateringvirksomhet og lignende på land, med unntak av ansatte som faller inn under Landforpleiningsavtalen og ansatte som organisasjonsmessig hører inn under avtaleområdet til FLT/LO.

Forskriften har bestemmelser om lønn og om fratrekk i lønn ved innkvartering i bedriften.

Det er **Tariffnemnda (regjeringen.no)** som gjør vedtak om allmenngjøring etter krav fra én eller begge partene som er part i tariffavtalen.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at virksomhetene sørger for å lønne arbeidstakerne slik allmenngjøringsloven krever. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av forskrifter om allmenngjøring etterleves, men kan ikke hjelpe til med å inndrive utestående lønn. Den enkelte arbeidstaker må selv ta nødvendige rettslige skritt.

Andre lover og forskrifter om lønns- og arbeidsvilkår i Norge

I tillegg til allmenngjøringsloven og allmenngjøringsforskriftene er det også noen andre lover og forskrifter som gjelder lønns- og arbeidsvilkår i Norge:

Forskrift om informasjons- og påseplikt og innsynsrett

Forskrift om informasjons- og påseplikt mv. skal sikre etterlevelse av lønns- og arbeidsvilkår som følger av forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler (allmenngjøringsforskrifter). Forskriften retter seg mot bestillere, hovedleverandører, underleverandører og tillitsvalgte.

Bestillere må i kontrakter med sine leverandører informere om at virksomhetenes arbeidstakere minst skal ha de lønns- og arbeidsvilkår som følger av allmenngjøringsforskrifter. Den samme informasjonsplikten gjelder for entreprenører eller leverandører når disse inngår avtaler med underleverandører.

Forskriften pålegger også hovedleverandør en plikt til å påse at lønns- og arbeidsvilkår hos virksomhetens underleverandører er i overensstemmelse med gjeldende allmenngjøringsforskrifter.

Tillitsvalgte hos hovedleverandør har også en rett til å begjære innsyn i at lønns- og arbeidsvilkår hos virksomhetens underleverandører følger gjeldende allmenngjøringsforskrift.

Forskrift om arbeidsvilkår i offentlige kontrakter

Forskrift om arbeidsvilkår i offentlige kontrakter skal bidra til at ansatte i virksomheter som utfører tjenester og bygge- og anleggsarbeider for offentlige oppdragsgivere, ikke har dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som følger av gjeldende allmenngjøringsforskrifter eller landsomfattende tariffavtaler.

Forskriften gjelder oppdragsgiver i statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer.

Forskrift om utsendte arbeidstakere

Forskrift om utsendte arbeidstakere presiserer at den som blir sendt til Norge av sin arbeidsgiver for å utføre et arbeidsoppdrag, i all hovedsak har like rettigheter som norske arbeidstakere. Dette gjelder også ansatte i et bemanningsforetak eller i et konsern med avdeling i Norge.

Merk at forskriften også har bestemmelser om utsending av norske arbeidstakere til EØS-området.

Utlendingsloven

Oppholdstillatelsen for utenlandske arbeidstakere er avhengig av at visse vilkår i utlendingsloven om arbeidsvilkår og stillingens omfang er oppfylt. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at virksomhetene følger disse vilkårene, se utlendingsloven § 27.

Arbeidstilsynet fører også tilsyn med at virksomhetene oppfyller vilkårene for å sysselsette arbeidstakere fra EFTA/EØS-området.

[Utlendingsloven \(lovdata.no\)](https://lovdata.no)

Andre lover og forskrifter på arbeidsmiljøområdet

Arbeidstilsynet forvalter også noen andre lover og forskrifter som gjelder arbeidsmiljø eller administrative ordninger på dette området. Nedenfor finner du kort informasjon med lenker til dette regelverket.

Forskrift om arbeidsmiljølovens anvendelse for personer som ikke er arbeidstakere

[Forskrift om arbeidsmiljøloven og ikke-arbeidstakere](#) regulerer i hvilken grad elever, vernepliktige, innsatte i fengsel, pasienter i helseinstitusjoner og personer utplassert i opplærings-, attførings- eller arbeidsmarkedstiltak kommer inn under arbeidsmiljøloven.

Forskrift om unntak fra arbeidsmiljøloven

[Forskrift om unntak fra arbeidsmiljøloven](#) for visse typer arbeid og arbeidstakergrupper gjelder unntak fra visse bestemmelser i arbeidsmiljøloven for visse typer arbeid og arbeidstakergrupper.

Forskrift om arbeid i arbeidstakers hjem

[Forskrift om arbeid som utføres i arbeidstakers hjem](#) gjelder for arbeid som arbeidstaker utfører i sitt eget hjem.

Den gjelder når arbeid, avtalt og over tid, utføres hjemme hos arbeidstakeren. Det kan for eksempel være avtale om hjemmekontor over tid. Hvis hjemmearbeidet er tilfeldig eller bare for en kort periode, faller det utenfor forskriftens bestemmelser.

Forskrift om arbeidsreglement i hotellbransjen

Ved virksomhet innen hotell- og restaurantbransjen, som sysselsetter mer enn 10 arbeidstakere, skal det for de arbeidstakere som ikke har ledende eller kontrollerende stilling, være et arbeidsreglement.

[Forskrift om plikt til å utarbeide arbeidsreglement ved virksomheter innen hotellbransjen](#)

Forskrift om tvisteløsningsnemnd etter arbeidsmiljøloven

[Forskrift om tvisteløsningsnemnd etter arbeidsmiljøloven](#) beskriver tvisteløsningsnemndas virksomhet, blant annet:

- hvordan nemnda skal være sammensatt
- hvordan nemndas medlemmer skal oppnevnes
- frister for å fremme sak for nemnda

Hvilke typer saker [tvisteløsningsnemnda \(nemndene.no\)](#) skal behandle fremgår av arbeidsmiljøloven. Du finner en oversikt over dette her: [Tvisteløsningsnemnda](#).

Forskrift om bemanningsforetak

Forskrift om bemanningsforetak regulerer bemanningsforetak som skal drive virksomhet i Norge. Bemanningsforetak er virksomheter som har til formål å leie ut arbeidskraft.

Forskriften stiller krav om at bemanningsforetakene skal være registrert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap i Norge, eller stille sikkerhet i form av garanti fra bank eller forsikringsselskap for egenkapital tilsvarende minstekrav til aksjekapital for aksjeselskap eller allmennaksjeselskap i [aksjeloven \(lovdata.no\)](#) og [allmennaksjeloven \(lovdata.no\)](#).

Det er også krav om at utenlandske bemanningsforetak som ikke har fast forretningssted eller hjemsted i Norge, skal ha eller oppnevne en representant her i landet.

Meldeplikt til Arbeidstilsynet

[Forskrift om bemanningsforetak](#) krever at bemanningsforetak som skal drive virksomhet i Norge skal sende melding til Arbeidstilsynet og være oppført i Arbeidstilsynets register over bemanningsforetak.

Les mer: [Bemanningsforetak](#)

Forskrift om innleie fra bemanningsforetak

[Forskrift om innleie fra bemanningsforetak](#) har bestemmelser som gjør reglene om adgangen til innleie og likebehandlingsreglene i arbeidsmiljøloven gjeldende også ved innleie til virksomheter som ikke sysselsetter arbeidstakere.

Forskriften inneholder også en bestemmelse om straff ved brudd på taushetsplikt.

Forskrift om arbeid i arbeidsgivers hjem og husholdning

[Forskrift arbeid i arbeidsgivers hjem og husholdning](#) gjelder arbeidsforhold hvor arbeidstaker utfører arbeid i privat arbeidsgivers hjem eller husholdning.

Forskriften gjelder ikke arbeidsforhold hvor arbeidstakers fastsatte og faktiske ukentlige arbeidstid er tre timer eller mindre i gjennomsnitt i løpet av en periode på fire uker.

Forskrift om medleverordninger

[Forskrift om medleverordninger mv.](#) gjelder arbeidstid ved arbeid i institusjoner der det er nødvendig at arbeidstaker oppholder seg i lengre sammenhengende perioder, for å ivareta institusjonens særlige omsorgs- eller behandlingsoppgaver (medleverordninger).

Forskrift for kullgruvene på Svalbard

Forskriften gjelder for arbeid under dagen i kullgruver på Svalbard og for anlegg i dagen innenfor en radius av 50 m fra gruveåpningen.

[Forskrift for kullgruvene på Svalbard](#)

Forskrift om arbeidstid mv. i jernbanetrafikk

Forskriften gjelder arbeidstid for arbeidstakere i grensekryssende jernbanetrafikk.

[Forskrift om arbeidstid mv. i jernbanetrafikk](#)

Forskrift om arbeidstid for sjåfører og andre innenfor vegtransport

Forskriften skal blant annet bidra til å sikre at sjåfører og andre arbeidstakere som utfører mobilt arbeid innenfor transport ikke utsettes for uheldige fysiske og psykiske belastninger.

Forskriften utfyller bestemmelsene i kjøre- og hviletidsforskriften og AETR-forskriften.

[Forskrift om arbeidstid for sjåfører og andre innenfor vegtransport](#)

Forskrift om arbeidstid for avlastere

Forskriften gjelder arbeid som oppfyller kommunenes plikt etter helse- og [omsorgstjenesteloven § 3-6](#) første ledd nr. 2 eller barnevernloven, når avlastningen skjer utenfor institusjon, og avlasteren anses som arbeidstaker etter [arbeidsmiljøloven § 1-8](#).

[Forskrift om arbeidstid for avlastere](#)

Forskrift om helse og sikkerhet ved landboring

Forskriften gjelder for boringsrelatert utvinningsindustri for landbasert sektor.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Arbeidstilsynet er tilsynsmyndigheter for denne forskriften.

[Forskrift om helse og sikkerhet i forbindelse med boringsrelatert utvinningsindustri for landbasert sektor](#)

Forskrift om unntak fra likebehandlingsreglene, bemanningsforetak

Forskriften gjelder adgang ved tariffavtale å fravike arbeidsmiljølovens regler om likebehandling ved utleie fra bemanningsforetak. Vilkåret er at bemanningsforetaket må være bundet av tariffavtale som er inngått med fagforening med innstillingsrett etter [arbeidstvistloven \(lovdata.no\)](#).

[Forskrift om adgang til ved tariffavtale å fravike reglene om likebehandling ved utleie fra bemanningsforetak](#)

Forskrift om arbeidsmiljø på Svalbard

Forskriften gjelder arbeidsmiljø på Svalbard. De fleste bestemmelsene ble opphevet i 2003, men § 11, § 17 og § 18 er videreført. Kravene gjelder blant annet fremstilling, bruk, merking og oppbevaring av giftige og andre helsefarlige stoffer. Forskriften har også krav til produsenter og leverandører av tekniske innretninger og utstyr, og til produsenter og importører av giftige og andre helsefarlige stoffer.

[Forskrifter \(midl.\) om arbeidervern og arbeidsmiljø for Svalbard \(lovdata.no\)](#)

Forskrift om lønn 1. og 17. mai

Forskrift til Lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager:

[Forskrift om lønn 1. og 17. mai \(lovdata.no\)](#)

Lov om 1. og 17. mai som høgtidsdager

Loven gir bestemmelser om åpningstider og arbeidstid på 1. og 17. mai. Loven regulerer også spørsmålet om lønn og lønnstillegg ved arbeid på disse dagene.

Arbeidstilsynet veileder om denne loven.

[Lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager](#)

Tobakksskadeloven

Loven har til formål å begrense de helseskader som bruk av tobakk medfører.

Når det gjelder salg og omsetting av tobakksprodukter retter loven seg mot importører, produsenter og forhandlere av tobakksvarer .

Loven gir også regler om røyking i arbeidslokaler, offentlige lokaler og transportmidler, og restauranter. Her retter loven seg mot eierne av lokalene eller de som disponerer dem.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at loven blir fulgt i arbeidslokaler, se loven § 29.

[Lov om vern mot tobakksskader](#)

Universitets- og høyskoleloven

Universitets- og høyskoleloven gir Arbeidstilsynet tilsynsmyndighet for studentenes læringsmiljø, se loven § 4-3.

[Lov om universiteter og høyskoler - universitets- og høyskoleloven \(lovdata.no\)](#)

Lov om folkehøyskoler

Lov om folkehøyskoler gir Arbeidstilsynet tilsynsmyndighet for elevenes læringsmiljø, se loven § 5a.

[Lov om folkehøyskoler \(lovdata.no\)](#)

Fagskoleloven

Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) gir Arbeidstilsynet tilsynsmyndighet for studentenes læringsmiljø, se loven § 15.

[Lov om yrkesfaglig utdanning - fagskoleloven \(lovdata.no\)](#)

EØS-vareloven

Loven gjennomfører forordning (EU) 764/2008 og gjensidig godkjenning og forordning (EU) 765/2008 om akkreditering og markedsovervåkning som gjelder for produksjon av varer hvor det foreligger felles harmonisert europeisk regelverk. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at loven blir fulgt overfor produsenter og leverandører av bl.a. personlig verneutstyr og maskiner.

[Lov om det frie varebytte i EØS \(lovdata.no\)](#)

EØS-direktiver i norsk regelverk om arbeidsmiljø

Det foregår et kontinuerlig arbeid med tilpasning av regelverket innenfor EØS-området. Nettstedet Europolova.no har en oversikt over hvilke EU-rettsakter som er innlemmet i norsk rett. Se tabell under overskriften «EU-rettsakter innlemmet i EØS-avtalen: ferdigbehandlet» på denne siden:

[Beslutningsprosessen: arbeids- og sosialpolitikk \(europolov.no\)](#)

Hvor ulike direktiver er implementert i norsk regelverk er også beskrevet først i de enkelte lovene og forskriftene.

Mer informasjon

Liste med direktelenker til alle lovene og forskriftene:

[Lover](#)

[Forskrifter](#)

Forskriftsspeil

Ved innføringen av nye arbeidsmiljøforskrifter i 2013 ble det utarbeidet forskriftsspeil som viser hvor bestemmelsene i de gamle forskriftene ble videreført i det nye regelverket. Du finner forskriftspeilene her:

[Forskriftsspeil til opphevede forskrifter](#)